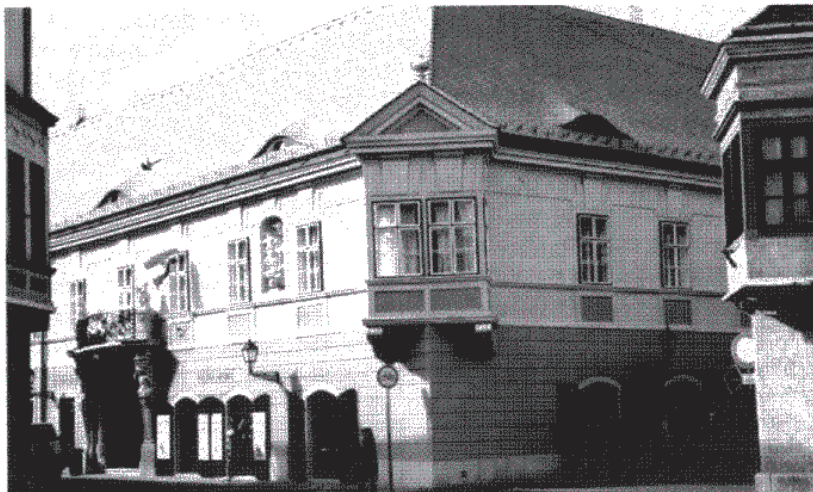

Az Esterházy-palota helyreállítása

Győr, Király utca 17.

WINKLER GÁBOR – FOLTÁNYI MIKLÓS

Építész tervező: Foltányi Miklós, műemléki szakértő: dr. Winkler Gábor, építész munkatárs: Szabó Attila, művészettörténész: Nagy Judit, szerkezettervező: Nemes József, gépész tervező: Szűcs Péter, elektro-mos tervező: Hornung Pál, közműtervező: Horváth István, belsőépítész: Vági Ervin, szoborrestaurátor: Lebó Ferenc. Megrendelő: Győr Megyei Jogú Város. Bonyolító: INSZOL Rt. Műszaki ellenőrök: Menyhárt Géza, Kovácsné Haás Zsuzsa. Kivitelező: STRABAG Hungária Építő Rt. Csornai Magasépítési Főépítésvezetőség. Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal részéről a munkákat Kriszt György vezető felügyelő irányította. Kiviteli költség: 200 000 000 Ft. Tervezés éve: 1995–1996. Kivitelezés éve: 1996–1997.

A Király utcai és Jedlik Ányos utcai homlokzati részlet (sarok) a Széchenyi tér felől

A híres Esterházy-palota Győr Belvárosának egyik legtalányosabb pontján, a Széchenyi tér északnyugati sarkában emelkedik. Ásatások bizonyítják: egykor az épület tömbjén haladt át az Arrabona várához vezető hadiút; a tömböt északról határoló dr. Kovács Pál utca ferde beépítési vonala pedig a római castrum egykori falának irányát őrzi. Maga az épülettömb háromszög alaprajzú, utóbbi közel kétharmadát a palota tölti ki. Az épület hosszú éveken át igen rossz állapotban volt, és sokáig úgy tűnt, hogy szakszerű helyreállítására aligha van remény.

Az 1990-es évek elején az emeletes házat kiürítették, és ala-

pos művészettörténeti kutatásnak vetették alá. A helyszíni vizgálódásokat Nagy Judit művészettörténész levéltári kutatásai egészítették ki. Az épület teljes építéstörténete azonban igazából csak a helyreállítás során tisztázódott. Azt már korábban is tudtuk, hogy az Esterházy-palota öt ház fokozatos összeépítésével jött létre: a vakolatok leverése után arra is fény derült, hogy mindez hogyan is történt.

A leghíresebb előzményépület kétségtelenül a Jedlik Ányos utcával párhuzamos, hosszú, keskeny sarokház volt: ennek történetét egészen a XVI. század végéig vezethetjük vissza. Ekkor vette meg a földszintes épületet Ludovico Angorano olasz kereskedő és családja. A kereskedő kétes hírnek örvendett Győr városában: nagy gazdagságát a marhakereskedelem mellett ugyanis török rabszolgák vételével-eladásával szerezte. Az egykori Angarano-ház földszintes formájában árkádos ház volt: a félköríves boltzatok mögött nehéz téglaboltozatos „boltok” sora húzódott. Az idős kereskedőnek kalandos élet jutott osztályrészül. A várost megszálló törökök elől 1594-ben Pozsonyba menekült, majd

1604-ben Velencébe tért haza, ahol jelentős földbirtokai is voltak. A házat Ilona lánya és családja örökölte: az ő utódaik lakták az épületet egészen 1690-ig. 1749-ben a sarokház Joannis de Longgon tulajdona volt, de a szomszéd házak is gyakran váltogatták tulajdonosaikat. 1770-ben Esterházy Gábor gróf szerezte meg a piac sarkán álló épületet, és azt egybeépítette a szomszédos lakóházzal. A XIX. század során a Bozzay család a tömb további, szomszédos házait is megvette: ekkor alakult ki a nagyméretű épületegyüttes.

Az épület arculatát igazából egészen a mai napig az Esterházyak XVIII. századi építkezései határozzák meg. A palota ugyanis ebben az időben nyerte el szabályos formáját, ekkor létesült a Király utcára nyíló, hatalmas barokk kapu, és a nyílások is ekkor kapták barokk keretezésüket. A három utcára néző ház homlokzatait sokkal később, az 1920-as években az Esterházy-palota barokk díszének felhasználásával egységesítették. Miután e fontos építéstörténeti adatok ismertté váltak, úgy ítéltük meg, hogy a hiteles helyreállítás célja csakis a barokk kori állapot

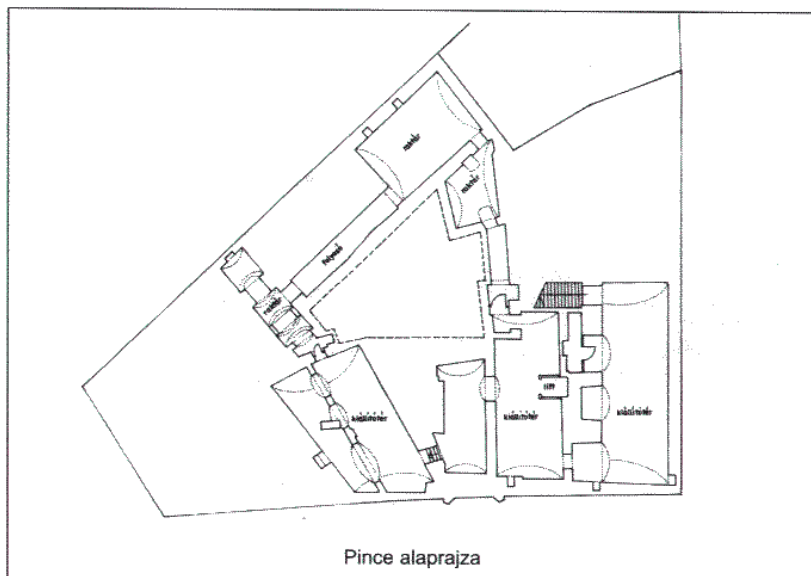
Helyszínrajz: 1 – Esterházy-palota;
2 – székesegyház; 3 – karmelita;
4 – bencések; 5 – Xantus János Múzeum

helyreállítása lehet: a korábbi, reneszánsz homlokzatok újjáépítéséhez ugyanis nagyon sok fontos adat hiányzott.

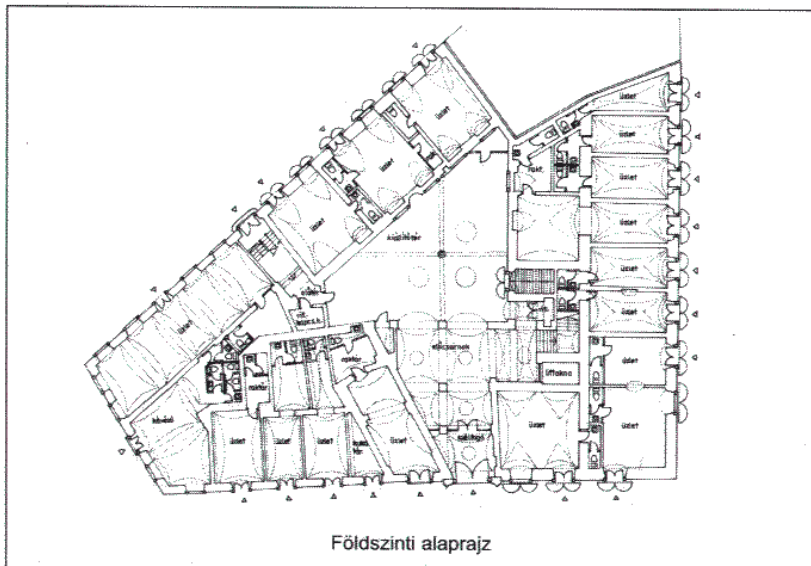
Ami az épület belső kialakítását illeti: a fokozatosan összeépülő ház magjában a XVII. századtól fokozatosan alakult ki a szabálytalan, keskeny, háromszög alaprajzú belső udvar, mely szűk arányai következtében soha nem volt túl barátságos, szerény építészeti kialakítása aligha vetekedhetett más, korabeli győri udvarok reneszánsz-kora barokk pompájával. Az épület emeletét a lépcsőház köré „L” alakban elrendezett hatalmas termek töltötték ki. Az egykori pompás teremsort később szegényes társbérletekre osztották fel.

Az épület helyreállítására az első terveket az 1980-as évek derekán készítettük. Már ekkor szorgalmaztuk, hogy a ház a megújítás során kapjon közösségi rendeltetést. Féltünk, hogy lakáscélú helyreállítása megakadályozhatná az egykori pompás emeleti teremsor egységét. Előbb konferenciaközpont létesítésére gondoltunk, majd városi fogadótermek kialakítását javasoltuk a becses épületben. Végül, az 1990-es évek elején, a Radnay-gyűjtemény elhelyezésével kapcsolatban merült fel először a képtár létesítésének a gondolata. Az első képtártervek 1991-ben készültek. Ekkor még azt terveztük, hogy a teljes udvart üvegtető alá vonjuk, ennek magas kiviteli lehetőségei azonban gondolkodóba ejtették a várost. Végül a földszint lefedése mellett maradtunk: így tágas kiállítóteret nyertünk a kapualj meghosszabbításában. A kapualj tölcséres bővületét is helyreállítottuk, és önálló vizeshelyiségek létesítésével komfortosabbá tettük.

Az emeleten az egykori teremsor – emfilade – eredeti térkapcsolatainak és arányainak visszaállítására törekedtünk: az egybenyíló, pompás teremsorban kapott helyet a képtár. A vizeshelyiségek számára a szabálytalan épületsarkokban kerestünk helyet. Az eligazító pult a lépcsőház közelébe került.

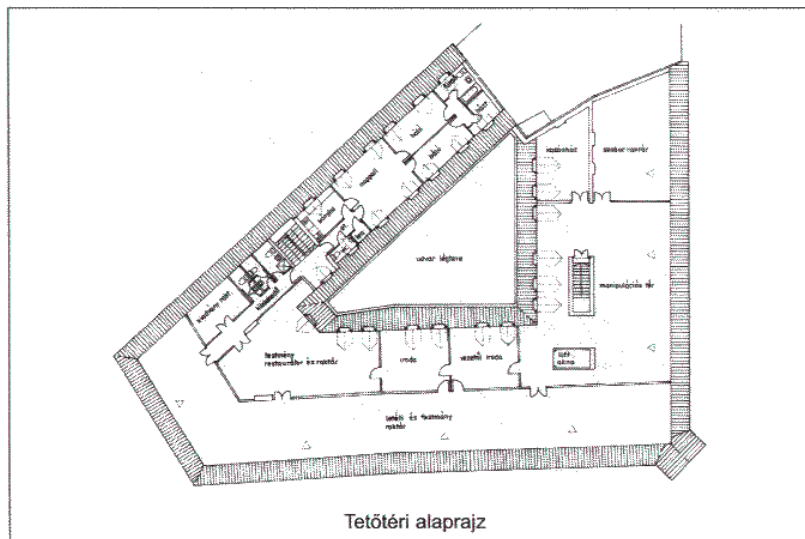
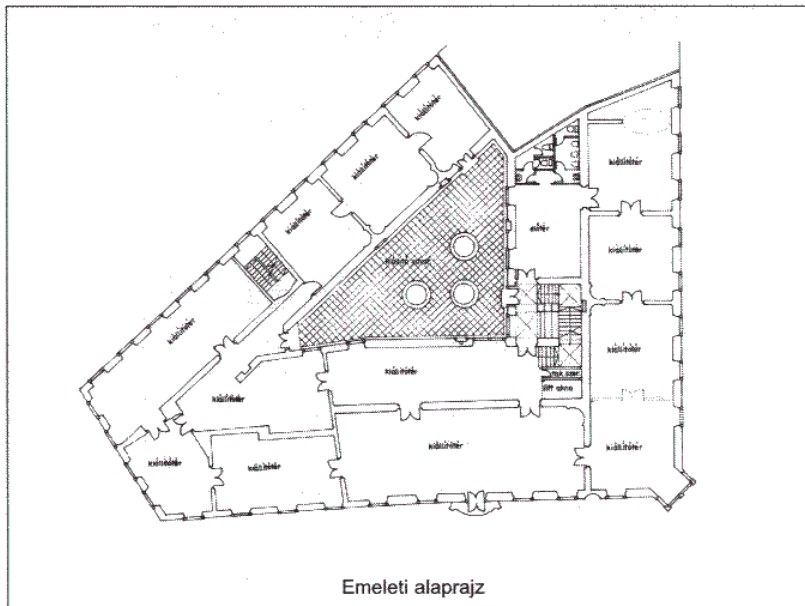
Pince alaprajza

Földszinti alaprajz

A Király utcai homlokzat

A dr. Kovács Pál utcai homlokzat

A tetőtérben a képtárvezető irodái, raktárak és restaurátorműhely nyert elhelyezést. A legrégebbi, a dr. Kovács Pál utca felé néző, keskeny épületszárnyat archaikus „burcellás” tetőszék fedi. E térben lakást alakítottunk ki a meglévő, szép ácsszerkezet bemutatásával. A lépcső mellett kerestünk helyet a személyfelvonó számára is. A lefedett belső udvar felett barátságos terasz alakult ki.

A pincék története is tisztázódott: ezek eredeti elrendezésében még jól felismerhetőek voltak a korábbi telekosztások és a korábbi öt előzményépület jellegzetességei. Az apró, önálló pincéket tűzrendészeti és funkcionális megfontolásból egy folyosóra fűztük. Az átalakítások eredményeképpen ma gazdag, korszerű képtár üzemel a házban. Az egykori Esterházy-palota adottságai e rendeltetés kialakításának igencsak kedveztek.

A külső helyreállításakor jeleztük, hogy meddig tartott az eredeti barokk palota, és apró egyszerűsítésekkel tettük szemléletessé, hogy mely ablakok keretezése készült a XX. század során. A szegecselt vaslemez borítású, spalettás üzletajtókat különös gondossággal restauráltattuk. A barokk kőplasztikákat és szobrászati díszeket a legnagyobb sajnálatunkra újra kellett faragtatni: az eredeti szobrok ugyanis rossz állapotuk miatt már aligha lettek volna visszahelyezhetőek. Igen jól sikerült az erkély kovácsoltvas korlátjának helyreállítása és az előkelő címerdísz aranyozása. A földszinti padlót világos kővel burkoltuk, az emeleti terek intarziás padlóburkolatot kaptak. Az épületet központi fűtéssel láttuk el, és a biztonsági berendezések rendszerét is kiépítettük.

Az első kiállítások nagy sikert arattak: bebizonyosodott, hogy az egységes terek falfelületei különösen kedveznek a nagyméretű képek kiállításának. Az épület helyreállításával a Széchenyi tér képe tovább gazdagodott, és Győr Belváros megújítása is nagy lépéssel haladt előre.

melléklet: A győri Esterházy-palota
a Műszaki Tervezés c. folyóirat 1998/2 számának címlapfotójaként

